

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของการศึกษา

สืบเนื่องจากปัจจุบัน จะเห็นได้ว่าการกระทำความผิดทางอาญาที่ทวีความรุนแรง และอัตราการเพิ่มจำนวนของการกระทำความผิดดังกล่าวสูงขึ้นเรื่อย ๆ จนทำให้การดำเนินคดีอาญาเพื่อ เยียวยาความเสียหายให้แก่ผู้เสียหาย หรือการนำตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษเพื่อให้เป็น เยี่ยงอย่างแก่สังคมตามหลักอาชญาวิทยานั้นเป็นไปได้ล่าช้า และประกอบกับหลักการดำเนิน กระบวนพิจารณาคดีอาญาของไทย ได้ถือหลักเคร่งครัดในการมีตัวจำเลยอยู่ร่วมด้วยขณะ พิจารณาคดี หรือหลักการสำคัญว่า จำเลยต้องมีตัวอยู่ให้ศาลเรียกมาได้เมื่อต้องการไม่ว่าเวลาใด และการพิจารณาและสืบพยานในศาลให้ทำโดยเปิดเผยต่อหน้าจำเลย เว้นแต่มีบทบัญญัติของ กฎหมายบัญญัติไว้เป็นอย่างอื่น แม้จำเลยจะเป็นพยานตัวเองศาลก็จะสั่งให้ออกไปอยู่นอกห้อง พิจารณาไม่ได้¹ ทั้งนี้เพราะเป็นไปตามหลักการในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของ ไทยซึ่งจะต้องทำการพิจารณาโดยการฟังความทุกฝ่าย การพิจารณาโดยวาจาหรือทั้งใจทักและ จำเลยต้องมาให้การต่อศาลด้วยตัวเอง รวมถึงหลักที่ต้องพิจารณาโดยเปิดเผยอันเป็นหลักประการ สำคัญที่อยู่ในกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของไทย นอกจากนี้แล้วการคุ้มครองตัวจำเลยใน การต่อสู้คดีหรือเข้าร่วมการพิจารณาคดีนั้นต้องพิจารณาด้วยว่าจำเลยมีความสามารถในการต่อสู้ คดีเต็มที่หรือไม่หากจำเลยไม่พร้อมหรือไม่สามารถที่จะต่อสู้คดีได้อย่างเต็มที่แต่นำจำเลยมาเพียง แคร่วมการพิจารณาแต่ไม่สามารถกระทำการใดได้ก็ถือว่าขัดต่อหลักการพิจารณาต่อหน้าจำเลย ด้วยเช่นกัน

หลักการประกันสิทธิแก่ตัวจำเลยอันสอดคล้องกับหลักประกันสิทธิที่นานาประเทศได้ ให้การยอมรับก็ตาม แต่ประเด็นปัญหาเกิดขึ้นเมื่อข้อดีของหลักการดังกล่าว บางกรณีอาจ กลายเป็นดาบสองคมสำหรับการดำเนินกระบวนพิจารณาคดีได้ เพราะเราถือว่าตัวจำเลยเป็น “ประธานแห่งคดี” อันเนื่องมาจากหลักการในระบบกล่าวหาที่มุ่งจะให้จำเลยสามารถมีสิทธิในการ ต่อสู้คดีได้อย่างเต็มที่ ด้วยวาจา ด้วยการเปิดเผยและการเผชิญหน้ากันตามหลักการฟังความทุก

¹ โปรดดูประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา 236

ต่อสู้คดีได้อย่างเต็มที่ด้วยวาจา ด้วยการเปิดเผยและการเผชิญหน้ากันตามหลักการฟังความทุกฝ่าย และในเรื่องการเป็นประธานในคดีมีคำพิพากษาฎีกาได้วางหลักไว้ ในคำพิพากษาฎีกาที่ 523-524/2471² ซึ่งหากตัวจำเลยไม่อยู่ร่วมด้วยขณะพิจารณา การดำเนินคดีอาญาก็ไม่สามารถดำเนินต่อไปได้ หรือกล่าวได้ว่าศาลไม่สามารถพิจารณาพิพากษาคดีได้ โดยไม่มีตัวจำเลยร่วมขณะพิจารณาคดีนั่นเอง ซึ่งในคดีอาญาจะเคร่งครัดหลักการนี้มาก ทั้งนี้เนื่องจากการดำเนินคดีอาญา เป็นหลักการที่ต้องการตรวจสอบความจริงของเรื่องที่กล่าวหา และมุ่งที่จะให้คู่ความในคดีต่อสู้กันทางพยานหลักฐานได้อย่างเต็มที่ ซึ่งตัวคู่ความจะต้องมานำสืบกันถึงการกระทำความผิดของอีกฝ่าย และในทางกลับกันอีกฝ่ายหนึ่งก็ต้องนำสืบถึงพยานหลักฐานของตนเพื่อที่จะพิสูจน์ว่าตนเป็นผู้บริสุทธิ์มิได้กระทำความผิดตามที่อีกฝ่ายหนึ่งฟ้องร้อง นอกจากนี้ในการดำเนินคดีอาญายังไม่อาจที่จะมอบอำนาจให้ผู้หนึ่งผู้ใดมาดำเนินการทางศาลหรือดำเนินการต่อสู้คดีได้ ทั้งนี้เพราะเป็นการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐ

ผลของการที่ยังไม่อาจมอบอำนาจให้ผู้หนึ่งผู้ใดมาทำการต่อสู้คดีอาญาได้นั้น ทำให้กฎหมายเกิดช่องว่างของการพิจารณาคดี อาทิเช่น จำเลยหลบหนีระหว่างการปล่อยตัวชั่วคราว จำเลยเจ็บป่วย การที่ยังจับตัวจำเลยยังไม่ได้ หรือแม้กระทั่งการที่พยานหรือผู้เสียหายจะเดินทางกลับประเทศของตน ทั้งนี้เพราะไม่มีตัวจำเลยในกระบวนการพิจารณาคดีที่จะกระทำการพิจารณาต่อหน้าจำเลยได้ และเป็นผลในทางปฏิบัติที่ยังต้องหามาตรการทางกฎหมายเพื่อที่จะมาอุดช่องว่างดังกล่าวและทำให้กระบวนการพิจารณาคดีสามารถดำเนินการต่อไปได้โดย

ส่วนในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 172 วรรคหนึ่ง บัญญัติว่า “การนั่งพิจารณาและสืบพยานในศาลให้ทำโดยเปิดเผยต่อหน้าจำเลย เว้นแต่บัญญัติไว้เป็นอย่างอื่น” จะเห็นได้ว่า กฎหมายของไทยได้ให้ความสำคัญกับการพิจารณาต่อหน้าตัวจำเลย เพราะบัญญัติให้เป็นหลักการของกฎหมายส่วนกรณีพิจารณาโดยไม่มีตัวจำเลยนั้นถือเป็นข้อยกเว้นอย่างไรก็ดีแม้กฎหมายบัญญัติให้ต้องมีตัวจำเลยขณะพิจารณาคดีก็ตามแต่ก็ได้บัญญัติข้อยกเว้นของหลักการดังกล่าวไว้ด้วยเช่นกัน อาทิเช่น ในกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 172 ได้ใช้คำว่า “เว้นแต่” ต่อจากหลักการพิจารณาต่อหน้าจำเลยซึ่งก็แสดงให้เห็นได้ว่าหลักคือ “การพิจารณาต่อหน้าจำเลย” แต่หากมีข้อยกเว้นประการใดที่ตรงกับที่กฎหมายบัญญัติไว้ก็สามารถที่

² คณิต ณ นคร, กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา, พิมพ์ครั้งที่ 7 ปรับปรุงใหม่และแก้ไขเพิ่มเติม (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2549) น. 51.

จะ “พิจารณาลับหลังจำเลย” ได้ ซึ่งเป็นการพิจารณาโดยไม่มีตัวจำเลยอยู่ร่วมขณะพิจารณานั้นเอง แม้ว่าจะขัดกับหลักการคุ้มครองสิทธิเกี่ยวกับเรื่องดังกล่าวก็ตาม โดยศาลจะพิจารณาคดีจากการสืบพยานโจทก์ ทนายโจทก์ ทนายจำเลย หรือแม้กระทั่งการเดินเผชิญสืบที่จำเลยไม่ติดใจไปฟังการพิจารณา ก็ถือว่าจำเลยสละสิทธิในการเผชิญหน้าพยานเอง

ด้วยเหตุดังกล่าว ทำให้ผู้เขียนมีความสนใจที่จะศึกษาถึงวัตถุประสงค์ เจเนอซีของการพิจารณาคดีอาญาที่จะต้องมีตัวจำเลย ว่ามีความจำเป็นทุกกรณีเสมอไปหรือไม่ และรวมถึงศึกษากรณีพิจารณาคดีอาญาลับหลังจำเลยว่ามีบทกฎหมายรองรับมากน้อยแค่ไหนและจะมีมาตรการอย่างไรเพื่อที่จะคุ้มครองทั้งสิทธิจำเลยและสิทธิของประโยชน์สาธารณะเพื่อให้กระบวนการพิจารณาดำเนินต่อไปได้หากไม่มีตัวจำเลย รวมถึงศึกษาเบื้องหลังของแนวความคิดดังกล่าว ในกฎหมายต่างประเทศที่ได้บัญญัติให้มีการพิจารณาคดีโดยไม่มีตัวจำเลยได้ซึ่งเป็นการศึกษาในลักษณะเปรียบเทียบ รวมถึงพิจารณาว่ากฎหมายไทยมีปัญหาและช่องว่างที่เกี่ยวข้องกับเรื่องดังกล่าวมากน้อยเพียงใด

1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1.2.1 เพื่อศึกษาระบบการดำเนินคดีอาญาหลักเกณฑ์ทั่วไปในการพิจารณาคดีอาญา รวมถึงแนวความคิดในการพิจารณาต่อหน้าจำเลยและมาตรการในการประกันสิทธิเสรีภาพจำเลยในหลักสากล

1.2.2 เพื่อศึกษาความหมาย ความเป็นมา วัตถุประสงค์และลักษณะของการพิจารณาคดีที่จะต้องมีตัวจำเลย

1.2.3 เพื่อทราบมาตรฐานของประเทศไทยที่ให้หลักประกันในการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของจำเลยในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาของไทย และแนวทางปฏิบัติหากไม่มีตัวจำเลยขณะพิจารณาคดี

1.2.4 เพื่อทราบปัญหาและช่องว่างของกฎหมาย ในกรณีที่ไม่มีตัวจำเลยที่อยู่ร่วมขณะพิจารณาคดี

1.2.5 เพื่อทราบถึงแนวโน้มและแนวทางแก้ไขปรับปรุงกฎหมาย ระเบียบตลอดจนการปฏิบัติในกรณีที่ไม่มีตัวจำเลยขณะพิจารณาคดีเพื่อแก้ปัญหา และอุดช่องว่างของกฎหมายในอนาคตต่อไป

1.3 สมมติฐานของการศึกษา

การคุ้มครองสิทธิของจำเลยในกระบวนการพิจารณาคดีอาญา ที่จำเป็นจะต้องพิจารณาคดีต่อหน้าจำเลยนั้น เมื่อพิจารณาถึงหลักในทางปฏิบัติและข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นในสังคมปัจจุบันจะเห็นได้ว่า เหล่ามีจรรยาบรรณจะอาศัยประโยชน์จากการคุ้มครองสิทธิอย่างเคร่งครัดของกฎหมายมาเป็นช่องทางให้ตนหลบหนีและรอดพ้นจากการถูกดำเนินคดี หรือได้รับการลงโทษจากการกระทำผิดของตน ทำให้เกิดปัญหาและช่องว่างของกฎหมายซึ่งมีผลกระทบต่อการดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีอาญาเป็นอย่างยิ่ง

ดังนั้นจึงควรที่จะศึกษาถึงช่องว่างและปัญหาดังกล่าวและควรที่จะเพิ่มเติมข้อยกเว้นในเรื่องดังกล่าวมาอุดช่องว่างของกฎหมายเพื่อมิให้มีการเอาช่องว่างของกฎหมายมาเป็นประโยชน์แกตนและสร้างความเดือดร้อนให้กับประชาชนในสังคม แต่ทั้งนี้ก็ต้องคำนึงถึงการคุ้มครองสิทธิของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับเรื่องดังกล่าวเป็นหลักสำคัญด้วยเพื่อธำรงไว้ซึ่งความยุติธรรม

1.4 ขอบเขตและวิธีการดำเนินการศึกษา

การศึกษาวิจัยนี้มุ่งศึกษาเฉพาะชั้นพิจารณาคดีอาญา ว่าลักษณะใดบ้างที่ต้องมีตัวจำเลยขณะพิจารณาคดี และลักษณะใดบ้างที่เป็นข้อยกเว้นตามกฎหมาย ช่องว่างของกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับเรื่องดังกล่าว รวมถึงชั้นที่ศาลมีคำพิพากษาหรือคำสั่งแต่ไม่รวมชั้นสอบสวน

การศึกษาวิจัยนี้จะใช้การศึกษาวิจัยจากเอกสารทั้งที่เป็นภาษาไทยซึ่งเน้นไปที่กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาและเอกสารต่างประเทศ ตลอดจนความเห็นของนักนิติศาสตร์และคำพิพากษาของศาลเพื่อรวบรวมข้อมูลให้เป็นระบบ ในอันที่จะนำมาประกอบการศึกษาทำความเข้าใจและใช้ในการวิเคราะห์หาข้อสรุปและข้อเสนอแนะแนวทางแก้ไขต่อไป

1.5 ผลที่คาดว่าจะได้รับ

1.5.1 เพื่อทราบระบบการดำเนินคดีอาญา หลักเกณฑ์ทั่วไปในการพิจารณาคดีอาญารวมถึงแนวความคิดในการพิจารณาต่อหน้าจำเลยทั้งในกฎหมายไทยและกฎหมาย

ต่างประเทศและเพื่อทราบถึงมาตรการในการประกันสิทธิเสรีภาพจำเลยในหลักสากลว่าสามารถคุ้มครองสิทธิจำเลยได้เพียงใด

1.5.2 เพื่อทราบช่องว่างของกฎหมายรวมถึงปัญหาและอุปสรรคในการไม่มีตัวจำเลย ขณะพิจารณาคดีในประเทศไทยว่าในปัจจุบันมีมากน้อยเพียงใด

1.5.3 เพื่อการพิจารณาปรับปรุงกฎหมาย ระเบียบตลอดจนการปฏิบัติกรณีที่ไม่มีตัวจำเลยเพื่อแก้ปัญหาและอนาคตว่าสามารถจะทำได้เพียงใดโดยไม่ต้องไม่กระทบสิทธิจำเลยในการต่อสู้คดีอาญามากเกินไป

